

Monopol

B&W: 17.1-17.3 og 17.7

Du skal kunne svare på følgende spørsmål:

Hvordan får en bedrift monopolmakt?

Ved at konkurranse hindres: Det kan være ved reguleringer som begrenser konkurranse, eller ved at patenter/oppfinnelser gir en produsent et (midlertidig) monopol. Det kan også være ved eksklusiv tilgang til en råvare. I noen tilfeller er kostnadsforholdene slik at det bare er "plass" til en produsent i markedet, dvs at dersom to eller flere ble etablert ville ingen av dem gå med overskudd (naturlig monopol).

Hva er sammenhengen mellom skalafordeler og monopolmakt?

Skalafordeler (stordriftsfordeler, fallende gjennomsnittskostnader) betyr at ethvert kvantum produseres mest effektivt (dvs med lavest kostnader) når all produksjon foregår i en bedrift. Ved skalafordeler er det mulig at bare en bedrift kan overleve i markedet - derav navnet naturlig monopol.

Forklar hva marginalinntektskurven er (marginal revenue), og hvorfor denne må ligge under etterspørselskurven.

Marginalinntekt (Marginal revenue, MR) er økningen i salgsinntekt (PX) når kvantum (X) økes. La etterspørselen etter monolets produkt være en fallende funksjon av prisen. Marginalinntekten er

$$MR = P + \frac{\Delta P}{\Delta X} X < P$$

Det siste leddet er negativt – det er effekten av at P må settes ned på alle enhetene når X økes litt. Det er denne reduksjonen som er grunnen til at MR er lavere enn P.

Forklar hvordan et monopol bestemmer kvantum (eller pris).

MC = marginal costs. Monopolet vil øke X så lenge $MR > MC$, dvs optimalt kvantum er bestemt ved $MR = MC$. La X^M være det optimale kvantumet. Monopolets pris P^M er da den prisen kjøperne vil betale for X^M , dvs den vi får når vi setter X^M inn i etterspørselsfunksjonen.

Hva er sammenhengen mellom etterspørselastisiteten og monolets mulighet til å ta en pris som er høyere enn marginalkostnadene (høy "mark-up")?

Ved å sette inn for MR kan vi skrive monolets tilpasning som

$$P + \frac{\Delta P}{\Delta X} X = MC$$

Dette kan omformes til

$$P \left(1 + \frac{\Delta P}{\Delta X} \frac{X}{P} \right) = MC$$

Siden $\frac{\Delta P}{\Delta X} \frac{X}{P} = \frac{1}{\frac{\Delta X}{\Delta P} \frac{P}{X}} = \frac{1}{El_p X}$ kan vi skrive dette som

$$P \left(1 + \frac{1}{El_p X} \right) = MC$$

Anta for enkelhets skyld at $MC=c$, dvs en konstant. Da ser vi at differansen mellom P og c , som er et uttrykk for monopolets markedsmakt, er større jo lavere $El_p X$ er i tallverdi. Intuitivt: Når etterspørselastisiteten $El_p X$ har liten tallverdi betyr det at kjøperne reagerer lite på prisendringer – da kan monopolet lettere skru opp prisen uten å tape etterspørsel.

Hva er problemet med monopol (samfunnsøkonomisk sett)?

Monopolet tilpasser seg slik at $P > MC$. (Det følger av at $P > MR = MC$). Siden kjøpernes marginale betalingsvillighet (MBV) må være lik P , innebærer dette at $MBV > MC$ for monopolkvantumet, dvs at det er samfunnsøkonomisk lønnsomt å produsere mer. Problemet med monopol er altså at det leder til for lav produksjon

Hva menes med "naturlig monopol"?